

HISTORY OF SCIENCE IN THE MEDIEVAL WORLD SUMMER SCHOOL ЛЯТНА ШКОЛА ПО ИСТОРИЯ НА НАУКАТА В СРЕДНОВЕКОВНИЯ СВЯТ

организирана от Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“,
Академичен театър „Икар“ в сътрудничество с

Международния летен семинар по български език и култура
(Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“),

с подкрепата на Факултета по славянски филологии,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

Второ издание: **15–19 юли 2024**, Велико Търново, България

Лекциите ще се провеждат в **хибриден** формат,
докато **работилниците** ще бъдат **присъствени**.

Организатори

Дивна Манолова (MSCA Paris Region Postdoctoral Fellow, Université PSL-Observatoire de Paris, SYRTE, CNRS); **Николай Кънев** (Исторически факултет, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“); **Анета Димитрова** (Факултет по славянски филологии, Софийски университет „Св. Климент Охридски“); **Киара Д’Агостини** (Department of Culture and Language, University of Southern Denmark); **Полина Цончева** (Филологически факултет, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“); **Преслава Георгиева** (Факултет по славянски филологии, Софийски университет „Св. Климент Охридски“); **Ангел Николов** (Исторически факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“)

Лектори

Мари-Елен Бланше (CNRS, UMR 8167 Orient et Méditerranée, Monde byzantin);
Киара Д’Агостини (Department of Culture and Language, University of Southern Denmark);
Анета Димитрова (Факултет по славянски филологии, СУ „Св. Климент Охридски“);
Стефани Дрю (Centre for Medieval Studies, University of York);
Росина Костова (Катедра „Археология“, Исторически факултет, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“);
Дивна Манолова (MSCA Paris Region Postdoctoral Fellow, Université PSL-Observatoire de Paris, SYRTE, CNRS);
Ангел Николов (Исторически факултет, СУ „Св. Климент Охридски“);
Шанън Стайнър (независим изследовател, майстор бижутер).

Философия на лятната школа

Школата изследва средновековния свят на Афро-Евразия, с фокус върху Византия и славянския свят, както и върху тяхното интелектуално наследство, като значими фактори за развитието на средновековната наука, които въпреки своята значимост остават до голяма степен непознати за научната общност. Въпреки интереса в последните десетилетия към т.нар. „глобално Средновековие“, средновековните славянски, византийски и черноморски региони остават сляпо петно както за изследователите, така и за широката публика извън Централна, Източна и Югоизточна Европа. Ето защо лятната школа се стреми да постави Византия и славянския свят на картата на историята на средновековните наука, технологии и медицина,

като по този начин предлага на участниците рядката възможност да се запознаят с тяхното културно наследство.

В своето пилотно издание (2022 г.) Лятната школа по история на науката в средновековния свят запозна участниците със средновековните области на познанието, които изучават природния свят като пространство, а именно география, космография и астрономия. През 2024 г. обръщаме фокуса към историята на познанието, към неговото приложение и към свързаните с това практики: на географите и астрономите, на писарите, способни да разчертават карти, и на занаятчиите, способни да изработят инструменти, на знахарите и билкарите, и на майсторите, създаващи сграфито керамика и емайл. Участниците ще придобият базисни познания, отнасящи се до мястото и ролята на науките в интелектуалния свят на Средновековието. Също така те ще постигнат разбиране за предмодерната наука като спектър от дисциплини, който е по-широк от късноантичната рамка на четирите математически науки (аритметика, музика, геометрия и астрономия) и включва всички научни области, посветени на създаването, съхранението и обмена на знание. Школата използва дискуссионен и приложен формат. Ето защо тя включва работилници, които включват работа с копия на средновековни ръкописи и инструменти, както и със средновековни текстове. Участниците ще се запознаят и с традицията и съвременните практики на производство на сграфито изделия в град Велико Търново.

Занятията ще бъдат проведени на **английски език**.

Ако участниците имат познания по изворови езици, като например латински, старогръцки и/или старобългарски език, това би било предимство, но не е основно изискване за участие.

Моля, изпращайте своите неофициални запитвания до д-р Дивна Манолова на имейл manolova.divna@gmail.com.

Програма

Сутрешни сесии: 11:00–13:00 EEST

Следобедни сесии: 15:30–17:30 EEST

15 юли 2024, понеделник сутрин, работилница (само присъствено)

Работилница с Анета Димитрова (доц. д-р; СУ „Св. Климент Охридски“), *Какво е това?* („*Научното*“ *описание в старобългарската литература*).

В рамките на работилницата ще четем и превеждаме кратки старобългарски дефиниции или описания от научната литература (относно човешкото тяло, животинския свят, небесните тела, и т.н.), в опит да отгатнем кой е описаният обект. Ще обсъждаме употребата на специализирани понятия (*termini technici*), заемки и славянски думи. Всички текстове ще бъдат снабдени с превод на английски.

15 юли 2024, понеделник следобед, лекции (хибриден формат)

Анета Димитрова, *Научният език в Средновековна България*

Средновековната българска (и славянска като цяло) наука е следвала византийските модели и се е основавала на преводни текстове. За тази цел младият старобългарски книжовен език се е нуждаел от заети или новосъздадени думи. Лекцията ще представи обзор на методите, използвани при създаването на първите славянски научни термини и понятия.

Мари-Елен Бланше (Directrice de recherche; CNRS, UMR 8167), *Било ли е богословието и наука във Византия?*

Статутът на богословието в рамките на византийската учебна програма е бил тясно свързан с този на другите науки. Ще разгледаме как богословието се заражда и упражнява в късна Византия, фокусирайки се в частност върху представянето на богословските текстове в ръкописите и върху илюстрациите, които те съдържат.

16 юли 2024, вторник сутрин, работилница (само присъствено)

Дивна Манолова (д-р; Université PSL-Observatoire de Paris, CNRS), *Да изчислим средновековния космос*: упражнение с преносим слънчев часовник и средновековен астролаб. С помощта както на хартиени инструменти, така и на диаграми, запазени в късновизантийски ръкописи, участниците ще се запознаят с устройството на двата инструмента и ще упражнят изпълнението на основни пресмятания като определяне на точното време на изгрева и залеза.

16 юли 2024, вторник следобед, лекции (хибриден формат)

Киара Дагостини (д-р; University of Southern Denmark), *Изследване на византийската география: предизвикателства и възможности*.

Тази лекция се стреми да разгледа множеството страни на географската дисциплина и нейното място в рамките на византийското образование. Този обзор ще даде възможността за преосмисляне на образователния модел, както и за поставяне под съмнение на концепцията за наука в предмодерния свят.

Дивна Манолова, *Да си представим и изчислим космоса: въведение в астрономията във Византия*

Лекцията представя главните византийски научни подходи при изучаването на природния свят и ги ситуира спрямо по-широките дисциплинарни рамки на интелектуалната история на Византия и на историята на средновековната наука. Конкретният фокус е върху космологията и астрономията и върху свързаните с тях диаграми, запазени във византийски ръкописи (XI–XV в.).

17 юли 2024, сряда сутрин, работилница (само присъствено)

Работилница със Стефани Дрю (HSMW Alumna; University of York), *Да се ориентираме в средновековните тревници*: използвайки ръкописни преписи на *Herbarium* („Тревник“) на Псевдо-Апулей, участниците ще се упражнят в работата с международни сбирки, за да проследят връзките на развитие между тях. Ще определим растителни видове, които са „маркери“, като ориентировъчни инструменти и ще разгледаме какво те могат да разкрият за преноса и адаптирането на научното знание във времето.

17 юли 2024, сряда следобед, лекции (хибриден формат)

Стефани Дрю, *Разчитане на изображенията*

Създаване на връзки между текст и зооморфни изображения: ще използваме фрагментарни данни от различни източници и култури, за да разтълкуваме зоологичната информация в ранните средновековни ръкописи. Ще разглеждаме и някои от начините, по които межкултурният обмен може да промени представянето на информацията.

Ангел Николов (доц. д-р; СУ „Св. Климент Охридски“), *Античната магия през Просвещението: Средновековните книжни амулети като учебници и популярно четиво сред българите през XVIII–XIX в.*

Лекцията се фокусира върху късните трансформации, маргинализацията и изчезването на късна средновековна традиция, характерна за културата на православните българи, сърби и влахи: преписването и пренасянето като апотропеи на малоформатни ръкописни сборници („книжни амулети“), съдържащи славянски преводи на различни апокрифи, молитви, както и

календарни, гадателни, предсказателни, медицински и други творби, всяка възприемана като текстов амулет.

17 юли 2024, 17:30–18:30: Специална сесия за дигитална хуманитаристика (хибриден формат)

Мари-Елен Бланше, *Базата данни RAP (Repertorium Auctorum Polemicorum)*

RAP е първият пълен опис на творби, посветени на развитието на връзките между западните и източните части на християнската църква. Базата данни *RAP* извлича данните, свързани с полемичната литература от базата данни на гръцките ръкописи *Pinakes*, проверени и завършени от екипа на *RAP*, и от двете нови бази данни за латински и славянски материали, които към момента се попълват.

Дивна Манолова, Представяне на два текущи проекта в областите на дигиталната хуманитаристика, византистиката и историята на науката: *Byzantine Science Bibliography (BSB)* и *EIDA (Editing and analysing historical astronomical Diagrams with Artificial intelligence)*

18 юли 2024, четвъртък сутрин, работилница (само присъствено)

Работилница с Росина Костова (доц. д-р; ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“), *Търновските сграфито изделия: средновековна традиция и модерна практика*: Средновековно Търново е бил един от широко разпознаваемите центрове на продукцията на сграфито изделия на Балканите през XIII–XIV в. Уникален шанс за запазване и развитие на неговото наследство се предоставя днес от семейство грънчари, което държи работилница в стария град на Велико Търново. Майка и син произвеждат голямо разнообразие от сграфито керамика, следвайки средновековни образци, открити при разкопките на средновековно Търново, но също така създавайки свой оригинален стил при сграфито техниката. Чрез видео ще бъде представена тяхната технология на производство, а посещение в работилницата им в града ще даде възможност за запознаване от първа ръка с изкуството на сграфито изделията.

18 юли 2024, четвъртък следобед, лекции (хибриден формат)

Шанън Стайнър (независим изследовател, майстор бижутер), *Създаването на изкуство като технологична мощ в средновековна Византия*

Тази лекция разглежда как занаятчиите допринасят към византийското научно познание чрез своята пряка работа с материята и нейните физически потенциал и ограничения. В диалектичката връзка, въплътена в запазените научни текстове и оцелелите творби на изкуството, занаятчиите и философите са приложили колективно своята опитност, за да предадат надмощието на Византийската империя над природата.

Росина Костова, *Византийската сграфито керамика: технология, работилници и културно влияние*

Лекцията ще разгледа три основни аспекта от византийската сграфито керамика: 1) Технологията на сграфито декорирането и основните видове сграфито изделия от XI–XV в.; 2) Археологическите и технологичните данни относно работилници за сграфито изделия; 3) Сграфито керамиката в културната среда на средновековните Балкани: византийските внос и центрове на производство.

19 юли 2024, петък. Екскурзия/Заминаване

По желание – екскурзия, водена от Ангел Николов, до средновековната крепост Хоталич (<http://www.hotalich.bg/>).